

Koondkokkuvõte haldusjärelevalve läbiviimisest Järva maakonna haridusasutustes 2015/2016. õppeaastal

Haldusjärelevalve läbiviimise alus oli haridus- ja teadusministri 31.03.2015 määrus nr 15 „Haldusjärelevalve prioriteedid, temaatilise järelevalve teostamise, selle tulemuste vormistamise ja tulemustest teavitamise kord 2015/2016. õppeaastal“.

Analüüsiv osa koolieelsetes lasteasutustes

1. Järelevalve läbiviimise põhjused ja eesmärk

Haldusjärelevalve valimisse kuulusid Viisu Lasteaed ja Retla-Kabala Kool, mille koosseisu kuulub kaks kooli õppekohta ja kaks lasteaia õppekohta. Järelevalve peamine eesmärk oli hinnata, kuidas on igale lapsele loodud arenguks vajalik eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ning arendav kasvukeskkond.

Valimi moodustamise üheks kriteeriumiks oli soov analüüsida õppeasutuste toimetulekut iga lapse arengu toetamisel olukorras, kus tugispetsialistid praktiliselt puuduvad. Lasteaedade esitatud andmetel puudusid tugispetsialistid Viisu Lasteaias, Kabala Lasteaias ja Oisu lasteaias. Haldusjärelevalve eesmärk oli välja selgitada, kas nendes lasteasutustes on iga lapse individuaalsed vajadused välja selgitatud ning kuidas tulevad õppeasutused toime õppe- ja kasvatustegevuse individualiseerimisega ilma tugispetsialistideta.

Haldusjärelevalve eesmärgiks seati analüüsida, kuidas toimib koolieelse lasteasutuse ja kooli koostöö tagamiseks laste sujuv üleminek lasteaiast kooli.

Eeltoodule lisaks olid valimi koostamise aluseks konkreetsete lasteasutuste toimetulekut puudutavad näitajad. EHIS-e andmetel ei olnud Viisu ega Kabala Lasteaias arenguliste erivajadustega lapsi, samuti puudusid andmed rakendatavate tugiteenuste kohta. Haldusjärelevalve eesmärk oli välja selgitada, kas nendes lasteasutustes on iga lapse individuaalsed vajadused välja selgitatud ning kas õppe- ja kasvatustegevustes nendega arvestatakse.

2. Järelevalve läbiviimisel kasutatud meetodid

Järelevalve käigus tutvuti õppeasutuste dokumentidega ja analüüsiti nende sisu, kontrolliti Eesti Hariduse Infosüsteemis kajastatud andmeid, vesteldi õppeasutuste direktoritega, õpetajate ja õpetaja abidega, üldhariduskooli klassiõpetajatega, tugiteenuseid osutavate spetsialistidega, kohaliku omavalitsuse esindajatega, hoolekogu esimehega, lapse tugiisikuga; osaleti lasteaia hoolekogu koosolekul ja ümarlauas, tutvuti kasvukeskkonnaga, sh õppe- ja kasvatustegevustega.

3. Õppeasutuste tugevused

- 1) Lasteaiad lähtuvad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgistamisel ning läbiviimisel riiklikest prioriteetidest (lapse individuaalsete vajaduste ja võimetega arvestamine õppe- ja kasvatustegevuses).
- 2) Laste arv rühmades on kooskõlas koolieelse lasteasutuse seaduses sätestatud nõuetega.
- 3) Kõikide haldusjärelevalve valimi lasteaidade õpetajate kvalifikatsioon vastab haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud nõuetele. Mitu pedagoogi omandavad töö kõrvalt pedagoogilist kõrgharidust.

- 4) Õpetaja abid on kaasatud õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisesse. Abidel on oluline roll erivajadusega laste arengu toetamisel.
- 5) Erivajadusega laste arengu toetamiseks on lasteaedades tööle võetud tugiisikud.
- 6) Laste arengu toetamiseks viiakse õppe- ja kasvatustegevusi läbi alarühmades ja individuaalselt, tegevustes arvestatakse laste individuaalsete vajadustega.
- 7) Lasteaedades dokumenteeritakse ja hinnatakse laste arengut, kasutades selleks peamiselt arengutabeleid ja arengumappe. Laste arengu kavandamise ja hindamise oluliseks osaks on arenguvestlused lastevanematega. Erilise põhjalikkuse ja süsteemsusega paistab teiste lasteaedade seast silma laste arengu dokumenteerimine ja hindamine Retla-Kabala Kooli Kabala õppekohas.
- 8) Haldusjärelevalve valimi lasteaedu iseloomustab eesti kultuuri- ja rahvatraditsioone väärtustavate ning tervislike eluviise kujundavate ürituste rohkus ja sisukus, millega toetatakse sihipäraselt laste vaimset, sotsiaalset, kehalist ja emotsionaalset arengut.
- 9) Haldusjärelevalve valimi lasteaedades seotakse rühma õppe- ja kasvatustegevus kodukoha looduse, inimeste ja asutustega; õpitavaga tutvutakse loomulikus keskkonnas, aktiivselt kasutatakse õuesõppe võimalusi.
- 10) Lasteaedades viiakse laste heaolu ja turvatunde väljaselgitamiseks nii laste kui ka vanemate seas läbi küsitlusi, intervjuusid ja arenguvestlusi, mis loob eeldused laste arengut toetava turvalise psühhosotsiaalse keskkonna kujundamiseks. Turvalise kasvukeskkonna kujundamist toetab projektis „Kiusamisest vaba lasteaed“ osalemine.

4. Parendust vajavad valdkonnad õppeasutustes

- 1) Laste erivajaduste väljaselgitamisel ja arengu toetamisel napib lasteasutustes kohapeal kompetentsi. Järelevalve valimi lasteasutustes oli laste erivajaduste väljaselgitamise kaasatud spetsialiste väljastpoolt õppeasutust (Rajaleidja keskus, sotsiaalkeskus), kuid pakutavad võimalused ei rahulda tegelikke vajadusi. Probleemiks on ka teenust osutavate tugispetsialistide kvalifikatsioon, mis ei vasta haridusministri määrusega kehtestatud nõuetele.
- 2) Tugiteenuste osutamine on maapiirkonna lasteasutustes tõsine probleem – tugiteenused ei ole lastele kättesaadavad kohapealse spetsialisti puudumise tõttu. Haldusjärelevalve valimi lasteaedades ei võimaldatud logopeedi/eripedagoogi teenust. Õpetajatel puudus täpne ülevaade lastest, kes saavad logopeedilist abi väljaspool lasteaeda. Kõne arengu probleemide korral sõltub logopeedilise abi korraldamine suuresti lapsevanema võimalustest.
- 3) Lasteaiad ei ole koostanud erivajadusega lastele individuaalseid arenduskavasid, kuigi arenguliste erivajadustega, sealhulgas rehabilitatsiooniplaani omavaid lapsi oli igas lasteaias.
- 4) Lasteaia pedagoogiline nõukogu ei täida täies ulatuses seda rolli, mille paneb talle koolieelse lasteasutuse seadus ja koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava: vajakajäämisi esineb peamiselt lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimise ning laste arengu hindamise osas.
- 5) Lasteaia õppekava arendamisel ei pöörata piisavalt tähelepanu lasteasutuse eripära kajastamisele, vaid ollakse liialt kinni koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas.
- 6) Koolivalmiduskaartide täitmisel ei lähtu lasteaiad alati haridus- ja teadusministri määrusega sätestatud nõuetest, mille kohaselt kehtestatakse koolivalmiduskaardi vorm lasteasutuse õppekavas ning kaardil kajastatakse laste arengu tulemusi nii üldoskustes kui ka õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades.
- 7) Laste arengu hindamisel ei pöörata küllaldaselt tähelepanu arengu dokumenteerimisele, millega oleks tagatud hindamise objektiivsus ja mitmekülgus.

- 8) Laste arengu hindamisega tegelevad peamiselt rühmaõpetajad, vähe kaasatakse teisi pedagooge, nagu näiteks muusika- ja liikumisõpetajaid, tugispetsialiste.
- 9) Laste kasvukeskkonna arendamiseks ei ole lasteasutustel piisavalt rahalisi ressursse: puudust tuntakse kaasaegsetest õppe- ja meetodilistest vahenditest, arendavatest mängudest, erivajadusega laste arengu toetamiseks vajalikest vahenditest jne. Ühes lasteaias ei toetanud IT-vahendite olukord lapse arenguks vajaliku eakohase, positiivselt mõjuva ning arendava kasvukeskkonna loomist.
- 10) Lasteasutuste dokumentatsiooni puudujäägid seisnevad peamiselt selles, et asutused ei järgi oma dokumentide koostamisel õigusaktides sätestatud nõudeid dokumentide sisu osas, jättes kajastamata kohustuslikud sätted.

5. Ettepanekud õppeasutustele tulemuslikkuse parendamiseks

Õppeasutuste juhtidele tehti kokku seitse ettepanekut, neist kuus puudutas koolieelse lasteasutuse tegevust.

- 1) Täiendada ja täpsustada lasteaia õppekava lähtuvalt koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas sätestatud nõuetest ja lasteaia eripärast.
- 2) Täiendada ja täpsustada lasteasutuse arengukavas ja tegevuskavas tervise edendamise valdkonda, lähtudes lasteaia keskkonna riskianalüüsi ja sisehindamise tulemustest.
- 3) Suurendada pedagoogilise nõukogu rolli lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimisel ja hindamisel ning iga lapse vajadusi ja võimeid arvestava kasvukeskkonna kujundamisel.
- 4) Rühma tegevuse planeerimisel arvestada laste individuaalsete vajaduste ja võimetega.
- 5) Laste vajadustele ja võimetele vastava õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks täiendada laste kasvukeskkonda kaasaegsete õppe- ja meetodiliste vahenditega.
- 6) Laste võimete ja vajaduste väljaselgitamiseks ning arengu toetamiseks võtta lasteaias kasutusele individuaalse arengu jälgimise kaardid.

6. Ettekirjutused õppeasutustele tulemuslikkuse parendamiseks

Õppeasutuste juhtidele tehti kokku 10 ettekirjutust, neist seitse puudutas koolieelse lasteasutuse tegevust.

- 1) Koolieelse lasteasutuse seaduse § 24² lõikest 3 lähtuvalt koostada sisehindamise aruanne.(1)
- 2) Lasteaia õppeaasta tegevuskava koostamisel lähtuda haridus- ja teadusministri 31.08.2011 määruses nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“ sätestatud nõuetest.(1)
- 3) Koolivalmiduskaardi sisseseadmisel ja täitmisel lähtuda haridus- ja teadusministri 31.08.2011 määruses nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“ sätestatud nõuetest.(1)

- 4) Viia lasteaia õppekava vastavusse koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava § 2 lg 4 punktis 4 ning haridus- ja teadusministri 31.08.2011 määruse nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“ § 6 lõigetes 3 ja 4 sätestatud nõuetega.(1)
- 5) Viia lasteaia rühmapäevikute täitmine vastavusse haridus- ja teadusministri 31.08.2011 määruse nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“ paragrahvis 5 sätestatud nõuetega.(1)
- 6) Viia laste arengu hindamine kooskõlla koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava § 24 lõikes 5 sätestatud nõuetega.(1)
- 7) Viia tugispetsialistide teenuste osutamine kooskõlla põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõikes 2, haridus- ja teadusministri 29.08.2013 määruse nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ § 4 lõigetes 2 ja 3 ning haridus- ja teadusministri 11.09.2015 määruse nr 42 „Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseis“ § 4 lõigetes 5 ja 6 sätestatud nõuetega.(1)

7. Ettepanekud pidajatele õppeasutuste tulemuslikkuse parendamiseks

- 1) Viia omavahel kooskõlla Viisu Lasteaia põhimäärus ja lasteaia ametikohad.
- 2) Koolieelse lasteasutuse seaduse § 19 lõike 2 alusel otsustada Viisu Lasteaia lahtioleku aeg.
- 3) Toetada Retla-Kabala Kooli laste kasvukeskkonna kujundamisel ning kaasaegsete õppe- ja meetoodiliste vahenditega varustamisel.

8. Ettekirjutused pidajatele õppeasutuste tulemuslikkuse parendamiseks

Ettekirjutusi ei tehtud.

9. Järelevalve panus õppeasutuste tegevusele, sh seos järelevalve eesmärgi ja tulemuste vahel

- 1) Haldusjärelevalve läbiviimine juhib õppeasutuste juhtide tähelepanu riiklikele prioriteetidele hariduses. Õppeasutused arvestavad neid prioriteete oma tegevuse eesmärgistamisel.
- 2) Järelevalve panust õppeasutuste tegevusele saab hinnata teatud ajaliselt distantsilt. Kui ettekirjutuste määratud tähtajaks täitmine on õppeasutuse juhile kohustuslik ja seda jälgib järelevalve läbiviija, siis ettepanekuid ega soovitusi asutuse juht oma tegevuses arvestama ei pea. Nii ettepanekud kui ka soovitusel tehakse eesmärgiga aidata õppeasutuste juhtidel näha seni kasutamata reserve õppe- ja kasvatustegevuse tulemuslikkuse parendamiseks.
- 3) Haldusjärelevalve eesmärk oli välja selgitada, kas laste individuaalsed vajadused on välja selgitatud ning kas õppe- ja kasvatustegevustes nendega arvestatakse. Järelevalve läbiviimisel seati eesmärgiks analüüsida õppeasutuste toimetulekut iga lapse arengu

toetamisel olukorras, kus asutustes tugispetsialistid praktiliselt puuduvad. Teades olukorda tugispetsialistide tööjõuturul, ei looda õppeasutustes vastavaid ametikohti, sest kohtade täitmine tõenäoliselt ebaõnnestub.

Kuigi maakonnas on terav puudus tugispetsialistidest, juhib järelevalve jätkuvalt õppeasutuste juhtide ja pidajate tähelepanu kohustusele otsida probleemile lahendusi (luua õppeasutuses tugispetsialisti ametikoht, otsida lahendusi asutusesiseselt ja koostöös teiste haridusasutustega, suurendada õpetajate kompetentse täienduskoolituste kaudu jmt).

- 4) Haldusjärelevalve eesmärkideks seati analüüsida, kuidas toimib koolieelse lasteasutuse ja kooli koostöö tagamaks laste sujuv üleminek lasteaiast kooli. Järelevalve käigus selgus, et üldjuhul teevad õppeasutused omavahel koostööd, kuid parendamist vajab asustevaheline kommunikatsioon, mis puudutab laste hakkamasaamist koolis. Haldusjärelevalve juhtis direktorite tähelepanu nimetatud võimalusele, mis loob eeldused, et õppeasutused teevad edaspidi rohkem koostööd tagamaks laste sujuv üleminek lasteaiast kooli.
- 5) Haldusjärelevalve teostaja soovitusel kutsus direktor juba järelevalve ajal kokku ümarlaua, kus eri osapooled arutasid võimalusi erivajadusega lapse arengut toetada. Lasteasutuse juhti nõustati, kuidas luua meeskond erivajadusega lapse arengu toetamiseks tingimustes, kus kohapeal tugispetsialiste pole, ning kuidas ühiselt toetada lapse arengut.
- 6) Järelevalve valimi lasteaedades ei ole seni koostatud ühtki individuaalset arenduskava, kuigi lasteasutustes on arengulise erivajadusega lapsi. Järelevalve soovitas teatud juhtudel kaaluda individuaalse arenduskava koostamise otstarbekust ning nõustas lasteasutuse pedagooge individuaalse arenduskava rakendamise võimaluste osas, rõhutades lapse arengut toetava meeskonna moodustamise vajalikkust.
- 7) Koolivalmiduskaartide täitmisel ei lähtu lasteaiaalati haridus- ja teadusministri määrusega sätestatud nõuetest, mille kohaselt kajastatakse kaardil laste arengu tulemusi nii üldoskustes kui ka õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Järelevalve käigus tehtud ettekirjutused suunavad pedagooge laste arengut põhjalikumalt analüüsima ja hindama, et koolis saaks jätkuda lapse arengut toetav tegevus ning vajalik abi oleks õigeaegne.
- 8) Haldusjärelevalve teostaja on seadnud eesmärgiks jälgida õppeasutuste toimetulekut ka pärast järelevalvet, viies teatava ajaperioodi möödudes direktoritega läbi tegudevestluse. 2014/2015. õa toimunud järelevalve järgne tagasiside näitas, et õppeasutuste juhid arvestasid järelevalve käigus tehtud ettepanekute ja soovitustega. Lasteaias muudeti lapse arengu toetamise ja hindamise korraldust, kaasati spetsialiste väljastpoolt lasteasutust (logopeed, eripedagoog, psühholoog, perearst, kooli sotsiaalpedagoog). Järelevalve tulemusena võttis kohalik omavalitsus valla õppeasutuste jaoks tööle eripedagoogi, tänu millele on paranenud individuaalne arendustegevus erivajadusega lastega. Järelevalve tulemusena tegeles lasteaed aktiivselt õppekavaarendusega. Õppe- ja kasvatustegevuses otsitakse jätkuvalt uusi teid ja meetodeid (projektõpe). Järelevalve tulemusena täpsustati lasteaia pedagoogide iseseisva enesetäiendamise korda ja muudeti õpetaja eneseanalüüsi korda, mis toetab lasteaia sisehindamise

protsessi. Paranenud on õpetajate omavaheline koostöö ja koolituskogemuse jagamine kolleegidega, mis toetab laste arenguks vajaliku eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ning arendava kasvukeskkonna loomist.

Järelevalve tulemusena on lasteaial nüüd oma veebileht ja paranenud huvigruppide informeerimine.

10. Maavalitsuse poolt kavandatud tegevused järelevalve läbiviimisel tehtud ettepanekute ja ettekirjutuste täitmise jälgimiseks

Järelevalve läbiviija jälgib ettekirjutuste täitmist vastavalt nende täitmise tähtajale. Ettepanekute arvestamise osas viiakse järelevalvele järgneva õppeaasta jooksul läbi tegudevestlus õppeasutuste juhtidega, mis annab infot õppeasutuse arengu kohta pärast haldusjärelevalvet.

11. Järelevalve tulemustest lähtuvad ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumile

- 1) Selgitada välja tegelik vajadus eripedagoogide, logopeedide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide järele ning koostöös kõrgkoolidega leida võimalus suurendada vastuvõttu nimetatud erialadele.
- 2) Analüüsida, milliste teadmiste ja oskustega tugispetsialiste õppeasutused kõige rohkem vajavad. Haldusjärelevalve käigus kogutud info põhjal on õppeasutustes vaja spetsialiste, kes tulevad toime nii logopeedi kui ka eripedagoogi tööga (endine defektoloogia eriala).
- 3) Analüüsida 3+2 süsteemi otstarbekust pedagoogide tasemehariduse omandamisel. Bakalaureusekraadiga tugispetsialistide kvalifikatsioon ei vasta kehtivatele nõuetele, seega on kõrgkoolidel ebaotstarbekas koolitada bakalaureusekraadiga spetsialiste. Paljudel bakalaureusekraadi omandanud tugispetsialistidel puudub võimalus või motivatsioon magistrikraadi omandamiseks.
- 4) Muuta haridus- ja teadusministri 19.08.2010 määrust nr 43 „Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord“, arvates kooli vastuvõtmiseks esitatavate dokumentide nimekirja ka koolivalmiduskaardi. Osa koolijuhte ei pea koolivalmiduskaartide vastuvõtmist vajalikuks ja lapsevanemad ei esita kaarte koolile. See võib põhjustada vajaliku abi hilinemise, sest koolis ei suudeta õpilase erivajadusi piisavalt kiiresti märgata. Erialaspetsialistide vastuvõtule pääsemiseks kulub kuid, samas on see ressursi raiskamine, kui lapse erivajadused on lasteaias juba välja selgitatud ning koolis hakatakse seda uuesti tegema.

Analüüsiv osa üldhariduskoolides

1. Järelevalve läbiviimise põhjused ja eesmärk

Haldusjärelevalve viidi läbi Imavere Põhikoolis ja Retla-Kabala Koolis, kus on kaks erinevat õppekohta nii koolile kui ka lasteaiale. Järelevalve peamine eesmärk oli hinnata, kuidas on igale õpilasele loodud arenguks vajalik eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ning arendav õppekeskkond.

Haldusjärelevalve eesmärgiks seati analüüsida haridusasutuste toimetulekut õpilaste arengu toetamisel olukorras, kus õppeasutustes ei jätku tugispetsialiste. Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel oli haldusjärelevalve valimi koolides tööl üks sotsiaalpedagoog (Imavere Põhikool).

Haldusjärelevalve teostaja pidas vajalikuks analüüsida, kas ja kuidas selgitatakse valimi õppeasutustes välja õpilaste hariduslikud erivajadused, kuna on ilmnunud, et õpilase individuaalse arengu jälgimise kaartide täitmisega on õppeasutustes probleeme.

Riiklik järelevalve viidi läbi Rocca al Mare Kooli Vodja individuaalõppekeskuses seoses tähtajalise tegevusloaga.

2. Järelevalve läbiviimisel kasutatud meetodid

Järelevalve käigus tutvuti õppeasutuste dokumentidega ja analüüsiti nende sisu, kontrolliti Eesti Hariduse Infosüsteemis kajastatud andmeid, vesteldi õppeasutuste direktoritega, õpetajate ja tugiteenuseid osutavate spetsialistidega, õpilastega, kooli pidaja esindajatega, hoolekogu liikmetega, piirkonna konstaabliga; tutvuti õpikeskkonnaga, sh õppe- ja kasvatustegevustega, viidi läbi õpetajate rahuloluküsitlus.

3. Õppeasutuste tugevused

- 1) Haldusjärelevalve valimi õppeasutustes oli õpilaste arv klassides kooskõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõuetega ning toetas iga õpilase arenguks vajaliku eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ning arendava õppe- ja kasvukeskkonna loomist.
- 2) Koolide õppekavas on välja toodud õppeasutuse eripära ja väärtused, mis on kooli õppe- ja kasvatustegevuse aluseks.
- 3) Haldusjärelevalve valimi õppeasutustes olid kõikidele HEV-õpilastele avatud individuaalse arengu jälgimise kaardid, milles kajastusid haridusliku erivajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate ja tugispetsialistide täiendavad tähelepanekud ning soovitusel, testimiste ja uuringute tulemused ning nõustamiskomisjoni soovitusel õppe korraldamiseks ja õpilasele rakendatud meetmed. Õpilaste arengut iseloomustavate näitajate dokumenteerimine on põhjalik, rakendatud meetmete tulemuslikkust hinnatakse regulaarselt.
- 4) Õpilaste arengu toetamiseks rakendatakse koolides järjest enam individuaalseid õppekavu, seda ka õpilase andekusest tingituna (Imavere PK).
- 5) Õpilaste arengu toetamisse kaasatakse koolitöötajate kõrval ka kohaliku omavalitsuse, maakonna Rajaleidja keskuse, politsei, noortekeskuse ja teiste asutuste töötajaid. Positiivsena väärib esiletõomist Imavere Põhikool, kus on abivajava lapse ümber moodustatud oma ala spetsialistidest koosnev teotahteline võrgustik.

- 6) Õpetajad suurendavad pidevalt oma kutseoskusi HEV-õpilaste arengu toetamiseks. Kõik haldusjärelevalve valimi koolide õpiabirühma õpetajad olid täiendanud oma eripedagoogilisi kompetentse nii pikemaajaliste kui ka lühemate koolituse kaudu.
- 7) Haldusjärelevalve valimi koolides õpilastega peetud vestluste põhjal olid õpilased rahul kooli tegevusega õpilaste arengu toetamisel ja õpiabi võimaldamisel.
- 8) Koolid osalevad aktiivselt erinevates projektides, mille abil parentatakse õpilaste arenguks vajalikku õppekeskkonda ning luuakse õpilaste arengu toetamiseks lisavõimalusi vastavalt nende huvidele ja annetele. Esiletõstmist väärib Imavere Põhikooli aktiivsus projektide koostamisel ja elluviimisel.
- 9) Vodja individuaalõppekeskuses toimub teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste omandamine ja arendamine kogu kooli õppe- ja kasvatusprotsessi, kodu ja kooli koostöö ning õpilase vahetu elukeskkonna ühistoime tulemusena. Õppe- ja kasvatusprotsessi iseloomustab lapsekesksus – lähtutakse konkreetse lapse vajadustest, pidevatest või ajutistest õpiraskustest; õppetöö individualiseerimiseks ja diferentseerimiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ja vahendeid vastavalt õpilaste vajadustele ja võimetele.

4. Parentust vajavad valdkonnad õppeasutustes

- 1) Tugispetsialistide teenuse osutamine lähtuvalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõikes 2 sätestatud nõuetest on maapiirkonna õppeasutustes tõsine probleem – tugiteenused ei ole õpilastele kättesaadavad kohapealse spetsialisti puudumise tõttu. Ühes järelevalve valimisse kuulunud koolis ei tagatud logopeedi/eripedagoogi teenust, samuti puudus töötajate koosseisust vastav ametikoht.
- 2) Pedagoogide kvalifikatsioon ei vasta haridus- ja teadusministri määrusega sätestatud nõuetele. Kolmest üldhariduskoolist kahes vastas õpetajate kvalifikatsioon kehtivatele nõuetele, ühes koolis puudus kahel õpetajal vajalik kvalifikatsioon. Kolmest sotsiaalpedagoogist kahe kvalifikatsioon vastas nõuetele. Kolmest psühholoogi teenust osutavast töötajast omas nõuetekohast kvalifikatsiooni üks töötaja. Kahest eripedagoogi (sh logopeedi) teenust osutavast töötajast omas nõuetekohast haridust üks töötaja.
- 3) PGS-ist tuleneva kohustuse tõttu tagada koolis vähemalt eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus võtavad koolijuhid tööle tugispetsialistid, kes on omandanud bakalaureusekraadi, kuigi õigusaktid seda ei võimalda. Töötavatel spetsialistidel puudub motivatsioon kvalifikatsiooninõuetele vastav tasemeharidus omandada. Kvalifikatsiooninõuetele mittevastava tasemeharidusega töötajad osutavad teenust ka mittetulundusühingutes.
- 4) Õpilaste vajaduste ja võimete väljaselgitamiseks on õppeasutused kaasanud spetsialiste väljastpoolt õppeasutust (Rajaleidja keskus, sotsiaalkeskus), kuid alati ei rahulda pakutavad võimalused tegelikke vajadusi. 2015/2016. õa lõppedes puudub Järvamaa õppeasutustel võimalus pöörduda abi saamiseks maakonna Rajaleidja keskusesse, sest ka seal pole logopeedi.
- 5) Õppeülesannete diferentseerimist kui meetodit iga õpilase arenguks vajaliku eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ning arendava õppekeskkonna loomiseks kasutatakse vähe. Lubamatu on olukord, kus õpetaja ei kohalda isegi lihtsustatud õppel olevale õpilasele õppematerjali jõukohasemaks, mis ei toeta õpilase arengut tema vajadustest ja võimetest lähtuvalt.
- 6) Õppeasutustel ei jätku ressursse tagamaks õpiabirühmade tegevus terve põhikooli ulatuses. Kui ühes järelevalve valimi koolis tegutsesid õpiabirühmad põhikooli lõpuni, siis teise kooli ühes õppekohas üksnes 2., 3. ja 4. klassis.

- 7) Õpiabirühma tundide mahu määramisel ei lähtuta õpilaste individuaalsetest vajadustest. Kui kõikidele õpilastele võimaldatakse õpiabi üks tund nädalas, ei pruugi see olla vastavuses iga õpilase individuaalsete vajadustega.
- 8) Õppeasutused ei järgi oma dokumentide, nagu põhimäärus, arengukava, õppekava, kodukord, üldtööplaan, koostamisel õigusaktides sätestatud nõudeid, jättes kajastamata kohustuslikud sätted.

5. Ettepanekud õppeasutustele tulemuslikkuse parendamiseks

Õppeasutuste juhtidele tehti kokku kuus ettepanekut, neist neli puudutas kooli tegevust.

- 1) Õpiabirühmade töö korraldamisel lähtuda senisest enam õpilaste arengu hindamise tulemustest ja õpiabi individuaalsest vajadusest.
- 2) Viia eesti keele ja kirjanduse tunnid läbi klassipõhiselt.
- 3) Uuendada Imavere Põhikooli arenguestluste läbiviimise korda.
- 4) Viia hoolekogu kurssi kooli sisehindamise tulemustega.

6. Ettekirjutused õppeasutustele tulemuslikkuse parendamiseks

Õppeasutuste juhtidele tehti kokku 15 ettekirjutust, neist 12 puudutas üldhariduskooli tegevust.

- 1) Viia õppeasutuse kodukord vastavusse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 58 lõikes 4 sätestatud nõuetega.(1)
- 2) Viia tugispetsialistide teenuste osutamine kooskõlla põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõikes 2, haridus- ja teadusministri 29.08.2013 määruse nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ § 4 lõigetes 2 ja 3 ning haridus- ja teadusministri 11.09.2015 määruse nr 42 „Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseis“ § 4 lõigetes 5 ja 6 sätestatud nõuetega.(1)
- 3) Viia Retla-Kabala Kooli õppekava kooskõlla põhikooli riikliku õppekava § 23 lõikes 1 sätestatud nõuetega.(1)
- 4) Haldusakti andmisel lähtuda haldusmenetluse seaduse § 56 lõikes 2 ja § 57 lõikes 1 sätestatud nõuetest. (2)
- 5) Tagada Imavere Põhikooli õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooni vastavus haridus- ja teadusministri 29.08.2013 määruse nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ § 3 lõikes 1 ja § 4 lõikes 1 sätestatud nõuetega.(1)
- 6) Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 67 lg 2 alusel kaasata kooli õpilasesindus õppeasutuse arengukava ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 17 lõike 2 alusel kooli õppekava koostamisse.(1)

- 7) Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 58 lg 9 alusel sätestada kooli kodukorras tugi- ja mõjutusmeetmete rakendamise teavitamise kord.(1)
- 8) Haridus- ja teadusministri 25.08.2010 määruse nr 52 „Kooli õppe- ja kasvatusalastes kohustuslikes dokumentides esitatavad andmed ning dokumentide täitmise ja pidamise kord“ § 5 lg 1 alusel määratleda kooli üldtööplaanis tegevuste eest vastutajad.(1)
- 9) Viia EHS-e täitmine kooskõlla Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 määruse nr 265 „Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“ paragrahviga 17.(1)
- 10) Viia kooli kodukord vastavusse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 35 lõikes 3, § 44 lõikes 2, § 58 lõikes 9, § 29 lõikes 4 sätestatuga.(1)
- 11) Tagada koolipsühholoogi kvalifikatsiooni vastavus haridus- ja teadusministri 29.08.2013 määrusega nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ kehtestatud nõuetele.(1)

7. Ettepanekud pidajatele õppeasutuste tulemuslikkuse parendamiseks

- 1) Viia Imavere Põhikooli põhimäärus vastavusse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ning haridusministri 02.10.2002 määruses nr 69 „Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord“ sätestatud nõuetega.

8. Ettekirjutused pidajatele õppeasutuste tulemuslikkuse parendamiseks

- 1) Viia Rocca al Mare Kooli põhikirja vastavusse erakooliseaduse § 6 lõike 1 punktis 16 sätestatud nõuetega.(1)
- 2) Viia Rocca al Mare Kooli juhtimine kooskõlla erakooliseaduse § 19 lõikes 1 sätestatud nõuetega.(1)
- 3) Viia Rocca al Mare Kooli nõukogu tegevus kooskõlla kooli põhikirja punktis 6.1.1. sätestatud nõuetega.(1)
- 4) Täiendada RaM Kooli õppekava III kooliastme loovtöö temaatika valiku, juhendamise, töö koostamise ja hindamise korra osas vastavalt põhikooli riikliku õppekava § 24 lg 6 punktile 4.(1)

9. Järelevalve panus õppeasutuste tegevusele, sh seos järelevalve eesmärgi ja tulemuste vahel

- 1) Haldusjärelevalve läbiviimine juhib õppeasutuste juhtide tähelepanu riiklikele prioriteetidele hariduses. Olles kursis riiklike prioriteetidega, arvestavad õppeasutused neid oma tegevuse eesmärgistamisel.
- 2) Järelevalve panust õppeasutuste tegevusele saab hinnata teatud ajaliselt distantsilt. Kui ettekirjutuste määratud tähtajaks täitmine on õppeasutuse juhile kohustuslik ja seda jälgib järelevalve teostaja, siis ettepanekuid ega soovitusi asutuse juht oma tegevuses arvestama ei pea. Nii ettepanekud kui ka soovitusid tehakse eesmärgiga aidata õppeasutuste juhtidel näha seni kasutamata reserve õppe- ja kasvatusetegevuse tulemuslikkuse parendamiseks.

- 3) Haldusjärelevalve eesmärk oli välja selgitada, kas õppeasutustes on iga õpilase individuaalsed vajadused välja selgitatud ning kas õppe- ja kasvatustegevustes nendega arvestatakse. Selleks analüüsiti õppeasutuste tegevust igale lapsele ja õpilasele arenguks vajaliku eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ning arendava õppe- ja kasvukeskkonna loomisel, tehti ettekirjutused õppe- ja kasvatustegevuses esinevate puuduste kõrvaldamiseks ja ettepanekud kooli tegevuse parendamiseks.
- 4) Õpilaste võimete ja vajadustega arvestamiseks, sealhulgas HEV-õpilaste arengu toetamiseks tavaklassi tingimustes ei ole õpetajatel veel piisavalt kogemusi ning ka kooli juhtkond ei ole alati kursis õppetunnis toimuvaga. Haldusjärelevalve käigus suunati kooli juhtkonda koguma andmeid ja analüüsima, kuidas diferentseerivad õpetajad õpetamist klassis, arvestades õpilaste individuaalseid võimeid ja vajadusi.
- 5) Järelevalve rõhutas kujundava hindamise rakendamise olulisust ning soovitas jätkata koolis kujundava hindamise põhimõtete selgitamist koos hea praktika näidete kasutamisega, mis võimaldaks tihendada õpetajate omavahelist koostööd ning toetaks uuenenud õpikäsituse elluviimist. Jätkuv kujundava hindamise põhimõtete selgitamine loob eeldused nende põhimõtete omaksvõtmisele ja rakendamisele õppeasutuses, mis omakorda toetab igale õpilasele arenguks vajaliku eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ning arendava õppe- ja kasvukeskkonna loomist.
- 6) Haridus- ja teadusministri määrusest tulenevalt määratakse õpiabirühma tundide maht õpilase individuaalsetest vajadustest lähtuvalt. Järelevalve juhtis õppeasutuse juhtide tähelepanu vajadusele analüüsida, kas üks õpiabirühma tund toetab vajalikul määral iga õpilase individuaalseid vajadusi, ning tegi ettepaneku õpiabirühmade töö korraldamisel lähtuda senisest enam õpilase arengu hindamise tulemustest ja õpiabi individuaalsest vajadusest.
- 7) Haldusjärelevalve teostaja 2012. aastal antud soovitusel hakati Imavere Põhikoolis rakendada individuaalset õppekava õpilase andekusest tingituna. Praeguseks on koolil häid kogemusi individuaalse õppekava rakendamisest juba mitmele õpilasele. Järelevalve käigus ilmnes, et individuaalse õppekava rakendamisega on andekatele õpilastele loodud nende võimetele vastav, positiivselt mõjuv ja arendav õppekeskkond.
- 8) Järelevalve suunas kooli direktori EHIS-e andmebaasi korrastama ning kandma sisse puuduolevad andmed.
- 9) Haldusjärelevalvele teostaja on seadnud eesmärgiks jälgida õppeasutuste toimetulekut ka pärast järelevalvet, viies teatava ajaperioodi möödudes direktoritega läbi tegudevestluse. 2014/2015. õa toimunud järelevalve järgne tagasiside näitas, et õppeasutuste juhid arvestasid järelevalve käigus tehtud ettepanekute ja soovitustega. Vastavalt järelevalve tähelepanekutele korrastati ja arendati edasi kooli tugisüsteemi, kahekordistati õpiabirühma tundide arvu, muudeti individuaalse õppekava vormi. Individuaalse arengu jälgimise kaardid avati kõikidele HEV-õpilastele ja need on aluseks õpiabirühma määramisel. Õpiabi vajavate õpilaste väljaselgitamise ja toetamise kaasatakse senisest rohkem erinevaid spetsialiste. Õpiabirühma tunde viib läbi eripedagoogi haridusega õpetaja. Logopeed on selgitanud välja kõikide õpilaste vajadused. SA Innovele esitatud taotlus logopeedi teenuse osutamiseks jäi küll rahuldamata, kuid lastevanemaid informeeritakse logopeedilise abi saamise võimalustest. Järelevalvele järgnenud aastal olid koolis tähelepanu all kõik mitterahuldavate kokkuvõtivate hinnetega õpilased, neile koostati järeleaitamise kava. Konsultatsioonid ja järelevastamised viidi lahku. Koolis taastati arenguvestluste pidamine kõikide õpilastega kord õppeaastas. Muudeti kooli õppekava (hindamise juhend).

Mõned järelevalve soovitused ja tähelepanekud nõuavad järkjärgulist hoiakute muutumist nii pedagoogide, õpilaste kui ka vanemate seas (omavahelise koostöö parendamine, õpilaste kaasamine kooli õppenõukogu ja ümarlaua tegevusse, kujundava hindamise põhimõtete rakendumine).

10. Maavalitsuse poolt kavandatud tegevused järelevalve läbiviimisel tehtud ettepanekute ja ettekirjutuste täitmise jälgimiseks (nt hilisem vestlus pidajaga, direktoriga, uue järelevalve kavandamine jm tegevused)

Järelevalve läbiviija jälgib ettekirjutuste täitmist vastavalt nende täitmise tähtajale. Ettepanekute ja soovituste arvestamise osas viiakse 2016/2017. õa läbi tegudevestlus õppeasutuste juhtidega, mis annab infot õppeasutuse tegevuse kohta haldusjärelevalve järgsel perioodil.

11. Järelevalvete tulemustest lähtuvad ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumile (ettepanekud õigusaktide muudatusteks, hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks)

- 1) Selgitada välja tegelik vajadus eripedagoogide, logopeedide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide järele ning koostöös kõrgkoolidega leida võimalus suurendada vastuvõttu nimetatud erialadele.
- 2) Koostöös üldharidus- ja kõrgkoolidega analüüsida, milliste teadmiste ja oskustega tugispetsialiste õppeasutused enim vajavad. Haldusjärelevalve käigus kogutud info põhjal on õppeasutustes vaja eelkõige spetsialiste, kelle ettevalmistus võimaldab töötada nii logopeedi kui ka eripedagoogina.
- 3) Bakalaureusekraadiga tugispetsialistide kvalifikatsioon ei vasta kehtivatele nõuetele, seega on kõrgkoolidel ebaotstarbekas koolitada bakalaureusekraadiga spetsialiste. Paljudel bakalaureusekraadi omandanud tugispetsialistidel puudub võimalus või motivatsioon magistrikraadi omandamiseks.
- 4) Koostöös üldharidus- ja kõrgkoolidega analüüsida, kas õpetajate erialane ettevalmistus (taseme- ja täienduskoolitus) toetab iga õpilase arenguks vajaliku eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ja arendava õpikeskkonna loomist. Muuta õpetajakoolituse õppekavu, et saavutada õpetajate parem ettevalmistus õpilaste individuaalseid võimeid ja vajadusi arvestava õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks. Lülitada pedagoogide õppesse HEV-teemalisi kursusi, mis sisaldaks nii teooriat kui ka konkreetseid meetoodilisi juhendeid töötamiseks ATH, autismi, käitumishäire, õpiraskuse, düsleksia, düsgraafia või muu probleemiga lastega.

Kokkuvõtte koostas
Anne Viljat
peainspektor
haridus- ja sotsiaalosakond
Järva Maavalitsus
385 9661